

СТАРОСТТА И ОСТАРЯВАНЕТО – ЕДИН ВЪЗМОЖЕН ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРЕН ПОДХОД

Меглена Златкова

OLD AGE AND AGEING – A POSSIBLE INTERDISCIPLINARY APPROACH

Meglana Zlatkova¹, *Paisii Hilendarski University of Plovdiv, Bulgaria*

<https://doi.org/10.46687/BLIJ7163>

Ефтимова, Ивелина. *Етноложки аспекти на старостта и остаряването в българското общество (от традиция към модерност)*, Шумен: УИ “Епископ Константин Преславски”, 2022, ISBN 978-619-201-586-2

старостта и остаряването като научен проблем. Те предлагат разнообразна оптика към различните аспекти на това сложно изследователско поле. Сред тях са: теорията за жизнения цикъл, ролевата теория, био-психо-

Книгата на Ивелина Ефтимова е оригинално изследване на важен обществен и етноложки проблем – остаряването и старостта като етап от жизнения път на хората в неговия индивидуален и общностен аспект. Авторката прави задълбочено проучване на образите на старостта („идеалната старост“) и остаряването, като е обособила два времеви периода на преход – от традиция към модерност, през социализма и след 1989 година, което дава цялостен поглед към динамиката на изследователския проблем през ХХ и ХХІ век. Около тези преходи са структурирани и основните части на книгата.

В първата глава е очертана теоретичната рамка на изследването. Тук бих използвала „интердисциплинарен“, за да определя подхода на представянето на различните научни школи и направления, които се занимават със

старостта и остаряването като научен проблем. Те предлагат разнообразна оптика към различните аспекти на това сложно изследователско поле. Сред тях са: теорията за жизнения цикъл, ролевата теория, био-психо-

¹ Dr. Meglena Zlatkova is an Associate Professor, Vice-dean of the Faculty of Philosophy and History and Head of the Department of Ethnology at *Paisii Hilendarski University of Plovdiv*. She teaches courses in Urban Studies, Visual Anthropology, Ethnosociology, Project Methodology, and Summer Student Field Internships. Her research interests are in the fields of identity, cultural heritage, urban spaces, migrations. She is the author of two monographs „Ethnosociology of the city. The case of the city of Plovdiv“ (2012) and „Urban Heritage across Borders“ (2016) as well as numerous articles and studies in Bulgarian, English and French. Email: meglana.zlatkova@uni-plovdiv.bg

Copyright © 2023 Meglena Zlatkova

This open access article is published and distributed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

социалният подход, „биографичният (микро) – институционален (мезо) – обществен (макро) модел на изследване“, модернизационната теория и т.нар. „ейджизъм“. Макар и различни, тези подходи се срещат и преплитат в интерпретациите на старостта в периода на модернизацията в България, на социализма и пост-социализма.

Във втора глава „Старостта и остаряването в българската традиционна култура (от традиция към модерност)“ Ивелина Ефтимова използва подхода на историческата етнология, за да разкрие както различните статуси и роли на възрастните хора в традиционното общество от XIX в., така и промените в семейния модел, настъпващи с модернизирването на България от началото на XX в. Преходът от „одомашненото“ пространство на старостта към „институционализираното“ е анализиран от гледна точка на промените в българското общество и създаването на сиропиталищата, което бележи и нов начин за осмислянето на този етап от жизнения път като колективно преживяване. В тази глава по много интересен начин са вплетени теренните данни и архивните сведения, което прави книгата жива и четивна. За подзаглавия на отделните части са използвани цитати от интервюта, които в синкретичен вид обобщават образите на старостта и остаряването не само като индивидуален жизнен преход, но и като общи моменти от житейските истории на цели поколения: *„Нямахме много, но имаше спокойствие*. Остаряването през социализма в динамиката на автобиографично – институционално – общественото взаимовлияние“, *„Не отделяйте младите от възрастните!* Междупоколенческите взаимоотношения в светлината на социалистическата политика задават рамката на промяната на отношението към старостта през социализма, промяна в семейния модел и „организирания пенсионерски живот“.

В трета глава „Пенсионерските клубове: институционализация на старостта“ последователно са анализирани инструментите на институциите на „старостта“ да „превеждат“ идеологическото конструиране на хората в следтрудова възраст като активна група и като инструмент на възпроизвеждане на структурата на социалистическото общество. Разгледаните примери за преход от „задружен“ към „обществен живот“ са анализирани на т.нар. „културно-масова“, „трудова“, „физкултурна“, „туристическа“, „социална“ и др. дейност, които определят и „активния“ статут на пенсионера. Много интересни са наблюденията върху осмислянето и интерпретацията на ролите на баба и дядо, отношенията с внуците и аспектите на грижата – лична и „обществена“ – и запазването на органичната връзка между поколенията. Краят на тази глава е преход към следващата, която представя по много жив и интересен начин създаването на пенсионерските клубове и осмислянето на живота в пенсионна възраст чрез различни дейности.

Последната, четвърта глава „Клубният живот на пенсионерите и културната им дейност след 1989 г.“ съдържа много интересни етнографски описания на съвместното клубно празнуване на календарни и лични празници, групите за изпълнителски фолклор и заниманията с „художествени“ занаяти, но и осмисляне на предпочитането на модела на активен живот пред индивидуалното преживяване на старостта.

Монографичното изследване съчетава академичния анализ с много умело представяне на изключително богатия теренен материал и личните наблюдения от теренните изследвания на авторката, архивни материали и данни от архивите на пенсионерските клубове.

В обобщение ще повторя, че монографията „Етнологички аспекти на старостта и остаряването в българското общество. (От традиция към модерност)“ представя значим обществен в национален и световен план проблем, изследван чрез етнологичка методология, основан на богат лично събран теренен материал, което е приносно за българските хуманитарни и социални науки и превръща книгата в интересно четиво не само за колеги, студенти и докторанти, но и за по-широк кръг от читатели.

References

Eftimova, I. (2022). *Etnolozhki aspekti na starostta i ostaryavaneto v bulgarskoto obshtestvo (ot traditsiya kam modernost)*. Shumen: Konstantin Preslavsky University Press. [Ефимова, И. (2022). Етнологички аспекти на старостта и остаряването в българското общество (от традиция към модерност), Шумен: Унив. изд. “Епископ Константин Преславски”]. ISBN 978-619-201-586-2